ఆర్థికోపన్యాసాలు

"ఉరంతా అయిపోయింది! భూమీ, ఇల్లూ వాకిలీ, తోటా దొడ్డీ—సమస్తమూ అప్పులవాళ్ళ పాలయింది. కట్టుగుడ్డలతో వీధిలో నిలబడ్డావు. ఇక ఏం చేస్తావు?"

"ఏమో! ఇంకా నా దగ్గిర అయిదువందల రూపాయలు మిగిలింది. అది అయిపోయిన తరవాత ఆలోచిస్తాను."

"అది కాస్తా అయిపోయిన తరవాత ఇంకా ఆలోచించే దేమిటి? ఆలోచన ఇప్పుడే చెయ్యి. అంతగా అయితే ఏం చెయ్యగలుగుతావో అది యీ కాస్తా అయిపోయిన తరవాత చేస్తువుగాని!"

"ఆలోచించి చేసేదీ ఏమీ కనుపించదు, ఈ డబ్బు అయిపొయ్యే దాకా నిశ్చింతగా ఉండటం తప్ప!"

"ఇది ఎంతకాలం వస్తుందని నీ అభిప్రాయం?"

"జాగర్తగా వాడుకుంటే ఈ కరువులో నెలకొక నలభైతో హాయిగా కాలక్షేపం చెయ్యవచ్చును. ఒక సంవత్సరం వెళ్ళిపోతుంది."

"ఈ వివేకం నీకు నాలుగేళ్ళక్రితమే ఉంటే? నీ మైనారిటీ వెళ్ళిన ఈ నాలుగేళ్ళలో ఎంతఖర్చు చేశావో నీకు తెలుసునా?"

"ఏమో!"

"నాకు తెలుసు. ఇరవై వేలు. సాలుకు అయిదు వేలు! సంవత్సరానికి అయిదువందల చొప్పున ఖర్చు పెట్టుకుంటే నలభైఏళ్ళ గ్రాసం! నీకీ దరిద్రం లేకపోను!"

"లక్షరూపాయల ఆస్తీ నా ఇరవై వేల ఖర్చుకే ఆహుతి అయిపోయిందా? ధరలు మూడోవంతవుతయ్యని నేను కలగన్నానా?"

* * *

"ఆ డబ్బు జాగ్రత్తగా భద్రం చేసుకొని పొదుపుగా వాడుకుంటున్నావా?"

"అయిపోవచ్చింది. ఇంకోవందో ఏమో ఉంది."

"నాలుగు నెలల్లో నే! నెలకు వందచొప్పున తగలేశావా?"

"ఎట్లా ఖర్చు పెట్టానో జ్ఞాపకంలేదు. నేనేమీ దుర్వ్యయంచేసినట్టే లేదు. ఎట్లా అయిపోతే నేం? అయిపోయినమాట నిజమేకదా?"

"బాగుంది! ఈవందా మరో నెల్లో ఖర్చుచేసిన ఆపైన ఏంచేస్తావు?"

"అది ఎప్పటికైనా ఉన్న సమస్యేగా. నా జీవితమల్లా వెళ్ళిపోయ్యే టందుకు నాదగ్గిర డబ్బు ఎట్లాగూ లేదు. ఎప్పటికో అప్పటికి నేను ఏదో ఒకటి చేసితీరాలి. అది దేవుడే చెప్పాడు..."

"ఎంత చెట్టు కంతగాలి. అంత ఆస్తిమీదట కాస్తో కూస్తో అప్పుం డటం సహజమే అనుకో. అందుకనే నేననే దేమంటే ఎనభైవేల ఆస్తిపోయినా మిగిలిన ఇరవైవేల ఆస్తీ ఉండేదిగా! అప్పుడు ఇరవైవేల ఆస్తి అంటే ఈ రోజుల్లో అధమం యాభైవేల ఆస్తి అన్నమాట!... మాట్లాడవేం?"

"నీ లెక్క నాకు అయోమయంగా ఉంది. అప్పటి ఇరవైవేల ఆస్తి ఇప్పుడారువేల ఆస్తి అవుతుంది. ఆరోజుల్లో, ఆ ధరల్లో, ఆస్తంతా అమ్ముకుని ఈ రోజుల్లో కొనుక్కుంటే నువు చెప్పేమాటల్లో ఏమైనా అర్థం ఉంటుంది. ఆస్తియావత్తూ అమ్ముకుని డబ్బు చెయ్యా లని నాకెట్లా తట్టుతుంది?"

"నీకు బ్రహ్మదేవుడుకూడా చెప్పలేదు. నీకు అంతా అయిపోయింది. ఇక నువు చేసేదేమీ లేదు—పశ్చాత్తాపపడటమూ, సరిఅయిన నీతి నేర్చు కోవటమూ తప్ప!"

"దానివల్లా ప్రయోజనం కనిపించదు."

"పోనీ, నీ ఖర్మం! నేనేం చెయ్యను?"

* * *

"ఆ గోపాలంగాడికి పాతిక రూపాయలిచ్చావుటగా? నీకున్న సంపదలోంచి!" "నువ్వయితే ఏం చేస్తావు? వాడిభార్య మంచాన పడింది. పిల్లలిద్దరూ మంచానపడ్డారు. రెండోవాడు చావటానికి సిద్ధంగా ఉన్నాడు. డాక్టరు ఇంజక్షనులు చెయ్యాలన్నాడుట. మళ్ళీ పంటదాకా గోపాలంచేతికి కానీరాదు."

"అవుననుకో. అయితేమాత్రం తనకుమాలిన ధర్మమా?"

"ఇందులో తనకుమాలినధర్మం ఏముంది? నాదగ్గర ఇంకా పాతికో ముప్ఫయ్యో ఉన్నై.

"మిగిలిందంతా ఖర్చయిందీ? నాలుగురోజుల క్రితమేగా వంద ఉన్నయ్యన్నావు?"

"ఖర్చయింది."

"ఎట్లా?"

"ఏమో! ఏంచెప్పను? దానికి దీనికినీ!"

"అయ్యయ్యో! ఈ విధంగా నీకెప్పటికి వివేకం వస్తుంది? నాకు తెలుసును. ఇంకా నువ్వా సత్యనారాయణనూ, సూర్యనారాయణనూ పూసుకు తిరుగుతావు. వాళ్ళకేం పెద్ద ఉద్యోగస్తులు. రూపాయలు పరిచి వాటిమీద నడుస్తారు. అదివరకల్లా అట్లా చేసే నీ సంగతి ఇట్లా అయింది. ఇప్పటికైనా వాళ్ళని వదిలెయ్యరాదూ?...మాట్లాడవేం?"

"ఏం మాట్లాడను? నా డబ్బంతా పోయిన తరవాత నాకు కనీసం ఒక మహోపకారం జరిగింది. నా చెడ్డస్నేహితు లెవరున్నారో వాళ్లంతా జారుకున్నారు. నాకు మిగిలిఉన్న కొద్దిమందినీ చూస్తూ చూస్తూ ఎట్లా వదులుకోను?"

"వాళ్ళిద్దరూ నీకు మంచి స్నేహితులేం? వాళ్లతో పరుగులు తియ్యలేని మర్నాడు తెలుస్తుంది వాళ్ళు నీకెంత మంచి స్నేహితులో!...అంత మంచి స్నేహితులైతే నీకొక చిన్న ఉద్యోగం ఇప్పించరాదూ?"

"నే నడిగితే ఇప్పిస్తారు?"

"అడక్కుండా ఇప్పించలేరేం? అదేనా వాళ్ళ స్నేహితం?"

"కొంచెం ఆలోచించు. వాళ్ళతోపాటుగా తిరిగినవాడికి ఏదో చిన్న ఉద్యోగం ఇప్పించటం వాళ్లకు అవమానం చెయ్యటమల్లే ఉండదా?"

"ఉద్యోగం తీసుకోవటం నీకవమానమల్లే ఉంది! అంతకన్న ఇంకేమీ కనిపించలేదు! ఒక చెంప దారిద్ర్యం ఆవేశించిఉంటే మొహమాటాలా?"

"ఎందుకు కాకూడదు? దారిద్ర్యం పెద్ద సమస్యకాదు. నువ్వు చిన్నతనంనించీ దారిద్ర్యం అనుభవించావు. వారాలు చేసుకుని చదువుకున్నావు. పరీక్షలు ఫస్టున పాసయినావు. కాలేజీలోనించి తీసిన అడుగు ఆఫీసులో పెట్టావు. నీకు దారిద్ర్యం సమస్య అయిందా? ఒక

పూట తిండిలేకుండా నువు గడిపినట్టే నేనూ గడపగలను. అది కష్టం కాదు. కాని నీమాదిరిగా నేను తిండితినలేనని ఎవరితోనూ చెప్పలేను. ఒకపూట తిండికి ఎవరినీ ఆశ్రయించలేను. నాదగ్గిర డబ్బుండగా ఎవరి డబ్బయినా నిశ్చింతగా ఖర్చుచేశాను. నా దగ్గిర కానీకూడా లేనప్పుడు ఆ కానీ మరొకరిని అడిగి పుచ్చుకోలేను. నీ కా తేడా లేదు. అసలుసమస్య దారిద్ర్యంకాదు—సంస్కారం! నా స్నేహితులైనా దారిద్ర్యంకన్న నా సంస్కారాన్ని ఎక్కువగా చూస్తారు. అట్లా చూడగలిగినవాళ్ళ నే నేనింకా స్నేహితులుగా భావిస్తున్నాను."

"నువ్వు సంస్కారమనేది ధనమదాంధత్వం"

"కావచ్చును!"

"జీవితం తెలుసుకోక ఊహా ప్రపంచంలో ఉండిపోయి ఇటువంటి మాటలు మాట్లాడతారు!"

"ఊహా ప్రపంచంలోకి ఎన్నడూ పోక జీవితమంతా కూడికలూ హెచ్చవేతలూ అనుకోవటం మాత్రం ఏమంత ఘనమో నా కర్థం కాలేదు."

"అర్థం కానందుకు బాధ నీకా, నాకా?"

"కోపం తెచ్చుకోకు—నా దారిద్ర్యం విషయం నాకన్న నువ్వే మాత్రము తక్కువ బాధపడుతున్నట్టు కనిపించలేదు !

* * *

"ఎక్కడా కనిపించటం లేదు ? మనం కలుసుకుని రెండు నెలలు కాలా ?

"పైనే అయింది. నువ్వే వెనుకటి మాదిరిగా రావటంలేదు. నా భార్య ఒకటి రెండు సార్లు అన్నది కూడానూ!"

"అవునవును. నా కీమధ్య బొత్తిగా తీరటంలేదు...ఎట్లా ఈదుస్తున్నావు!"

"అట్లా !"

"డబ్బంతా అయిపోయింది కాదూ?"

ఎన్నడో !"

"మరి ?—"

"నా భార్య మెళ్ళో గొలుసు అమ్మేశాను"

"ఎంత దారుణం!"

"నీ భార్య మనిషికాదు దేవత అని నీ కెన్నడన్నా అనిపించిందా?

"లేదు. నా భార్య నా కెన్నడూ తన నగలివ్వలేదు!"

"ఎప్పుడన్నా నీ కవసరం కలిగిందా?"

"అనేకసార్లు. నేను నగ లమ్ముతానన్నప్పుడల్లా నా పెళ్ళాం ఏడిచి రాగాలు పెట్టేది!"

"నా భార్యకూడా ఏడిచింది."

"గొలు సమ్మానన్నావు?"

"అందు కేడవలేదు. తన నగ లమ్మినందుకు నన్నందరూ లోకువగా చూస్తారని."

"ఆస్తంతా పోయినందుకు నీభార్య దుఃఖించలేదా?"

"దుఃఖించింది. నన్ను పసిపిల్లలే కరుచుకుని ఏడిచింది. ఆమనిషికి నామీద అంతప్రేమ ఉందని అదివరకు ఎరగను. ఈ దారిద్ర్యం తెచ్చిపెట్టినందుకు నేను భగవంతుణ్ణి ఒకవిధంగా మెచ్చుకున్నాను. నాకు నాభార్యని చూపించాడు!"

"నువు దరిద్రుడల్లే మాట్లాడటం నేర్చుకోవాలి. ఈకబుర్లతో నువ్వు దారిద్ర్యాన్ని ఎదుర్కోలేవు."

"పర్సు ఇంటిదగ్గరమరిచిపోయి బజారుకు వెళ్ళినవాడికంటే, పొరుగూళ్ళో ఉండి డబ్బు పోగొట్టుకున్నవాడికంటే నేను దరిద్రుణ్ణి కానేమో!"

* * *

"నీసంగతి నాకేమీ అర్థంకావటంలేదు. నీకు డబ్బు ఎక్కణ్ణించి వస్తున్నది? వెనకటికీ ఇప్పటికీ నాలో మార్పేమీ కనిపించదు. ఇట్లా కాలం ఎంతకాలం వెళ్ళబుచ్చగలవు? ఇప్పుడెట్లా వెళ్ళబుచ్చుతున్నావు?"

"నేను దారిద్ర్యంలో ఉండటంచూసి సహించనివాళ్ళు, నేను దారిద్ర్యం అనుభవించటానికి వీల్లేదని తీర్మానించుకున్న వాళ్ళు ప్రపంచంలో ఇద్దరు ముగ్గురున్నారు. వాళ్ళ ప్రేమమీద బతుకుతున్నాను. అట్లా బతికే అధికారం నాకుందోలేదో నాకైతే తెలియదు. వాళ్ళు జీవించిఉండగా లేదని నానోటిమీదిగా అనటం కృతఘ్నతగా తోస్తు

న్నది. వాళ్లు నాకు డబ్బేకాక అది ఉపయోగించే అధికారంకూడా ఇస్తున్నారు.''

''నీకు మతిపోయింది! వాళ్ళిస్తేమాత్రం నువ్వు తీసుకోవటమేమిటి? వాళ్ళమీద నీకుగల సహృదయత్వమంతా స్వార్థంగాని ఇంకొకటికాదు —నూటికి నూరుపాళ్ళూ స్వార్థం!''

''స్వార్థమే ప్రేమ అనీ, అదే భగవంతుడనీ ఇంకా నువ్వు తెలుసుకోలేదా?''

''నీకు కృతజ్ఞత అనేది లేదా?''

''అది తప్ప ఇంకేమీ లేదు.''

''అయితే నీకు సహాయులుగా ఉన్నవాళ్లమీది భారం ఎందుకు తగ్గించవు? ఉద్యోగం ఎందుకు సంపాదించవు? నెల కొక పాతిక సంపాదిస్తే అంతవరకైనా వాళ్లకు తేలిక అవుతుందికదా?''

''నేను ప్రయత్నం చెయ్యలేదా? లాభంలేదు. నాకు చిన్న ఉద్యోగాలు సంపాదించటం చాతకాదు.''

''ప్రయత్నించావా?''

''ప్రయత్నించాను. ఒక చోటికిపోతే అక్కడ ఒక పెద్దమనిషి ఉండి, నన్నెరుగునో ఏం ఖర్మమో, నన్ను చూడగానే. 'దయ చెయ్యండి' అని కుర్చీ చూపించాడు. ఆయన్ను ఉద్యోగం అడగటం నాచేత కాలేదు. మరొక చోటికి పోయి గుండె రాయిచేసుకుని అడిగితే, 'ఏం వేళాకోళమండీ, పంతులుగారూ?' అని సమాధానం వచ్చింది. మరొకచోటికి మాసిన గుడ్డలు వేసుకుపోయి ఎట్లాగో పదిహేనురూపాయల ఉద్యోగం సంపాదించాను. నాకా ఉద్యోగం ఇచ్చిన షావుకారు మర్నాడు సాయంకాలానికల్లా నాచేతిలో రూపాయిపెట్టి, 'మీరు రేపటినించీ రావద్దులెండి, పంతులు గారూ!' అన్నాడు. నే నేం తప్పుచేశానో తెలియలేదు. మర్నాడు నాసాటి గుమాస్తా కనిపించి నిజమో అబద్ధమో అన్నాడు: 'మీకా షావుకారు పని చెప్పలేడు. మిమ్మల్ని చూస్తే ఆయనకు చెడ్డ భయం. మీ రాయనకన్న పెద్ద అధికారి మాదిరిగా ఉంటే మీ కెట్లా ఉద్యోగం ఇస్తాడు?' అన్నాడు. నావాలకంలో ఉద్యోగస్థుడి లక్షణం కనిపిస్తుందా ఏమిటి?''

''ఆ సంగతి నీకు మరోవిధంగా ఎన్నడో చెప్పాను. దారిద్ర్యం

కూడా విద్య నేర్చుకున్నట్టు నేర్చుకోవాలి. అదొక బాధ్యత. ఒకరకంగా కనిపించాలి, ఒకవిధంగా మాట్లాడాలి. నీదగ్గిర ఆలక్షణాలు లేవు. నీకు ఉద్యోగం దొరకదు. ఇప్పటికైనా—"

"లాభంలేదు. నాకీ చిన్న చిన్న ఉద్యోగాలిచ్చే వాళ్ళనుచూస్తే భయభక్తు లిప్పుడు కలగమంటే కలగవు... ఈ చిన్న ఉద్యోగాలు లాభంలేదు. ఎప్పుడో ఏదో పెద్ద ఉద్యోగమే సంపాదించాలి. సంపాదిస్తాను కూడానూ! కనీసం నాభార్య కోసమైనా సంపాదిస్తాను. దాన్ని బతికున్నంతకాలమూ బంగారపు మేడలో తూగుటుయ్యాలలో పెట్టి ఊపినా దానిఋణం తీరదు."

"పెద్ద ఉద్యోగా లెట్లా సంపాదిస్తావు?"

"నాలో విశ్వాసం ఉన్న ఇద్దరు ముగ్గురి ఆశీర్వాదబలంవల్ల. వాళ్ళ విశ్వాసం ఊరికేపోతే ప్రపంచంలో ధర్మం లేదు!"

"పోనీ, దానికన్నా ప్రయత్నం చెయ్యవేం?"

"నాకు ప్రత్నాలలో విశ్వాసం పోయింది!"

"ప్రయత్నం చెయ్యకుండానే?"

"నా అనుభవం వల్ల తెలుసుకునేదే నా జ్ఞానమైతే నేనేం మనిషిని? లోకంలో ఎంతమంది దరిద్రులు పొట్టపోషించుకో లేకుండా ఉన్నారు! ప్రయత్నం చాలకనా? కాదు, దేవుడు అనుకూలించక! నాకుకూడా విధి అనుకూలించే సమయానికి పెద్ద ఉద్యోగం అదే వస్తుంది."

"నీప్రయత్నం లేకుండానే?"

"అప్పుడే ప్రయత్నం చేస్తాను. ఆ ప్రయత్నం ఫలిస్తుంది."

"విధిని విశ్వసించటం ధనికుల్లో ప్రారంభించిన జాడ్యమేనని నే నిప్పుడు తెలుసుకున్నాను."

"అది జిజ్ఞాసాపరులలో ఉత్పత్తిఅయిన జ్ఞానమని నా కిదివరకే తెలుసు. దరిద్రుడికి జిజ్ఞాసాపర్వతం ఎందుకుంటుంది? తమ ప్రయత్నంతోనే ప్రపంచాన్ని భూలోకస్వర్గం చెయ్యగలవచ్చు ననుకునేది ఎప్పటికైనా అసమర్థుడైన దరిద్రుడే!"

"ఎప్పుడో నీకు పెద్ద ఉద్యోగం అయితే అంతదాకా?"

"ఇట్లాగే!... సుఖంగా ఉందని నే ననను. ఈక్షణాన నా చేతిలో బొత్తిగా డబ్బాడటం లేదు. ఈ పరీక్షకు తట్టుకో గలిగితే-దారిద్ర్యం

వచ్చినప్పటికీ నా ఆత్మ దరిద్రుడు ఆత్మ అయిపోకుండా ఉంటే—మంచి రోజులు వచ్చేవరకూ ఈమాత్రం కష్టాలు ఏదో విధంగా అనుభవించగలను!"

"కావలిస్తే ఈసారికి నేనో అయిదు రూపాయ లిచ్చుకోగలను!"

"ఎబ్బే, అవసరం లేదు. నా దగ్గిర పదిరూపాయల కాగితం లేకపోలేదు!"

* * *

భ్రేషయిన పనిచేశారు, మీరిద్దరుకలిసి! గోపాలమూ నువ్వూ మా నేజింగు ఏజంట్లా? ఇద్దరికీకలిసి జీతమెంతా? ఐయిదువందలు! బాగుంది. షేర్లన్నీ పోగయినట్టేనా?"

"ఎన్నడో పోగయినై. గోపాలం నన్ను తీసుకున్నదే అందుకు! ఈ సంవత్సరం కాలంలో చితికిపోవటంవల్ల నామాట చలామణీ కాదేమో అనుకున్నాను. కాని అదృష్టవశాత్తూ దారిద్ర్యం నన్ను ఎంత పీడించినా జయించను మాత్రంజయించ లేదు. పాపం, నేను వెళ్లి అడగటం వ్యవధానంగా పెద్దపెద్దవాళ్ళంతా షేర్లు వేశారు"

"ఇటువంటిదానికి పూనుకుంటే నువ్వెన్నడో బాగుపడి పొయ్యే వాడివి. నాబోటివాడికి ఇటువంటి కార్యభారం దుర్ఘటం కాని, నీకేమిటి? నువ్వు జయిస్తావని నేను మొదటినించీ ఎరుగుదును!"

"కాని నాతో ఎన్నడూ అనలేదు."

"నిజం? నువు పొరపాటుపడ్డావు. నేను చాలాసార్లదే చెప్పాను. నువ్వేదో చిల్లర ఉద్యోగాలకోసం ప్రయత్నించావుగాని ఇట్లా కంపెనీ ప్లోట్ చేస్తే నీకెన్నడూ తిరుగుండేది కాదు. ఆసంగతి, నేనేమిటి, చంటి పిల్లవాణ్ణడిగినా చెబుతాడు...సరే కాని మా బావమరిది ఒకడున్నాడు. వాడు బడుద్ధాయల్లే తిరిగి చెడిపోతున్నాడు. అన్నిరకాల దురభ్యాసాలూ అలవాటు చేశాడు. వెధవ వాణ్ణి పట్టపగ్గాలు లేకుండా ఉన్నాడు. వాణ్ణి కాస్త నీ ఆఫీసులో ప్రవేశపెట్టి—"

"క్షమించాలి. నా స్నేహితుల తాలూకు మనుష్యులు—చాలా బుద్ధిమంతులూ, సమర్థులూ—ఎందరో ఉన్నారు. వాళ్లకందరికీ ఏర్పాటు చేసి ఆ తరవాత నా దారిద్ర్యాన్ని నిరసించినవాళ్ళ సంగతి చూస్తాను. గుడీవెనింగ్ !"